

Kontinuitet eller diskontinuitet?

Axel B. Svenssons beskrivningar av Bibeltrogna Väners start av utlandsmission

År 1911 bildades ett nytt missionssällskap då Bibeltrogna Vänner skiljdes från Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen som samlade de flesta som berörts av den rosenianska väckelsen i Sverige.¹ En av det nya sällskapets grundare var folkskolläraren, predikanten och redaktören Axel Bernhard Svensson (1879–1967).² Han valdes till sekreterare i styrelsen och kom att stå i sällskapets ledning från bildandet till sin död.

Kyrkohistorikerna Rune Imberg och Daniel Lindmark har undersökt i vilken mån Bibeltrogna Vänner kom att avspegla ursprungsorganisationen.³ Imberg visar i studien ”Missionssällskapet Bibeltrogna Vänner som ett ’EFS II’” att det, trots att de som tillhörde BV uppfattade sällskapet som ”ett slags EFS II”, fanns tydliga skillnader mellan organisationerna när det gällde social struktur, organisation, kyrkosyn och teologi.⁴ Lindmark anlägger ett historiebruksperspektiv och visar hur Axel B. Svensson motiverar BV:s bildande genom att göra en kyrkohistorisk tillbakablick från reformationen och framåt.⁵ Såväl EFS bildande vid mitten av 1800-talet som BV:s dito drygt 50 år senare såg Svensson som uppräckningar ur kyrkohistoriska mörka dalgångar.⁶ När Svensson beskrev dem som bildade BV som ”kvarlevnan av den gamla Stiftelsen” var gamla ett nyckelord; BV skulle återupprätta det gamla, det oförstörda, det sanna EFS.⁷ I Lindmarks undersökning framstår kontinuiteten mellan BV och EFS, som EFS såg ut vid BV:s bildande, som svag.

---

1 Bibeltrogna Vänner och Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen förkortas BV resp. EFS. För omständigheterna kring BV:s bildande hänvisas till forskningsöversikten i Imberg 2011, 44–49. Efter 2011 har tillkommit bl.a. Larspers 2012 och Lindmark 2014.

2 En populärt hållen biografi om utkom 1979 och *Svenskt Biografiskt Lexikon* utkom år 2019 med häfte 170 inkluderande en artikel om Axel B. Svensson. Bengtsson 1979 resp. Bexell 2019.

3 Imberg 2010b. Lindmark 2014.

4 Imberg 2010b, 87–94. Jfr Larspers 2012, 142–143.

5 Lindmark 2014, 84–87 o. 96–99.

6 Lindmark 2014, 86–87.

7 Lindmark 2014, 79 o. 87.

Imbergs och Lindmarks nämnda studier berör i huvudsak förhållanden i hemlandet.⁸ När det gällde utlandsmissionen har Imberg på annat håll konstaterat att man inte kan ”förutsätta att BV per automatik hade samma ecklesiologiska grundsyn som EFS haft” samtidigt som han uppfattat att BV:s utlandsmission initierades av de missionärer som beslutade sig för att arbeta med BV och att BV ”nästan automatiskt och utan diskussion” övertog EFS:s bärande vision för missionen.⁹ Imberg skriver dock om BV som organisation och har inte särskilt studerat Axel B. Svenssons roll.¹⁰

Denna undersökning syftar till att beskriva Axel B. Svenssons skildringar av starten av Bibeltrogna Vänners utlandsmission och analysera i vilken mån dessa gav uttryck för kontinuitet med Evangeliska Fosterlands-Stiftelsens utlandsmission eller diskontinuitet med densamma. För att uppnå syftet bör följande frågor besvaras:

- » Vilka skäl angav Svensson för utlandsmission? Skiljde sig detta från EFS:s skäl?
- » Hur motiverade Svensson BV:s val av missionsfält och gjordes det i relation till EFS?
- » Vilket utrymme gav Svensson åt konflikten som lett till BV:s bildande i sina beskrivningar av starten av utlandsmission?

För att se eventuella förändringar över tid hos Svensson delas undersökningen upp i tidiga texter, från åren kring starten av BV:s utlandsarbete (1911–1913), och en senare text i form av den femtioårsskrift som utkom år 1961.

Källmaterial utgör BV:s tryckta publikationer, Svenssons egen tidskrift *Nya Väktaren* samt brev, protokoll och andra handlingar bevarade i Bibeltrogna Vänners arkiv.¹¹

Motiv för mission

Axel B. Svensson skrev i samband med att BV påbörjade eget yttre missionsarbete flera artiklar i *Nya Väktaren* och i *Bibeltrogna Vänners Missionstidning* om motiven

---

8 I en studentuppsats har Lars Hjorth undersökt konsekvenserna av EFS delning 1911 för missionen. Hjorths slutsats är att BV:s nyupptagna mission kunde beskrivas som ”en fortsatt EFS-mission”. Hjorth 1978.

9 Imberg 2010a, 20. Imberg 2008, 49 (eng.”almost automatically and without any discussion”).

10 Imberg efterlyser dock en större studie av Axel B. Svensson. Imberg 2008, 57, not 3.

11 Till BV:s tryckta publikationer räknas *Bibeltrogna Vänners Missionstidning* (BVMT), *Berättelse över Bibeltrogna Vänners verksamhet under år 1911–* (BVÅB, notera att årsberättelserna anges med årtal för året de beskrev, inte tryckår) samt böcker utgivna av BV och Bibeltrogna Vänners förlag. BV:s arkiv finns till största delen i Riksarkivet (RA), Stockholm.

för kristen mission.¹² Enligt Svensson var det för varje kristen en plikt att missionera och innebar uppbrottet från EFS att missionsvännerna inom BV behövde finna nya vägar att stödja och bedriva sådant arbete.¹³ I det första ordinarie numret av *Bibeltrogna Vänners Missionstidning* utlade Svensson en klassisk missionstext som Matt. 28:16–20.¹⁴ Svensson betonade att Jesus genom sin lydnad intill döden på korset hade ”förvärfvat sig ensamrätten till människorna” och att budskapet om den förlösning som skedde i Jesus skulle förkunnas för alla, eftersom den hade skett för alla.¹⁵ Uppdraget gavs åt apostlarna och genom dem vidare till varje kristen.

I artikeln ”Drivkraften” utgick Svensson från aposteln Paulus ord i 2 Kor. 5:14 om Kristi kärlek tvingar till mission.¹⁶ I missionsarbete gällde, enligt Svensson, att yttre anordningar, organisationer och arbetsmetoder var bisaker, medan den kraft som drev verket var huvudsaken. Denna drivkraft var kärleken från Kristus som dött för alla.¹⁷ Ytterligare missionsmotiv lyfte Svensson fram i anslutning till Matt. 24:14 när han kopplade missionsverksamheten till Jesus återkomst. Först när evangelium har predikats i hela världen och för alla folk kan slutet komma, vilket enligt Svensson innebar att missionen var kyrkans främsta uppgift på jorden.¹⁸

Det märks i Axel B. Svenssons missionsteologi åren 1911–1913 inget brott med föregångare som C. O. Rosenius (1816–1868) eller Adolf Kolmodin (1855–1928), men Svensson hänvisade inte till dem eller andra ledare i EFS i sina artiklar om missionsmotiv.¹⁹ Rosenius missionsteologi och den lågkyrkliga-pietistiska missionssyn som fanns hos Kolmodin var allmänna inom EFS. De företrädde också av Axel B. Svensson och kom att präglade starten av BV:s missionsarbete i utlandet.²⁰

Förhållandet till Guds ord och till den rätta bekännelsen var för det nybildade missionssällskapet av största betydelse. Det gällde också den yttre missionen. Svensson inledde sin beskrivning av arbetet i Afrika år 1913 med att ställa två frå-

---

12 *Nya Väktaren* (NV) utgavs under Axel B. Svenssons redaktörskap från 1908–1967. Svensson var också den som skrev de flesta texterna i tidskriften. För mer om Svenssons redaktörskap se bakgrundsavsnitten i Andersson 2018 och Andersson 2019.

13 NV 1911:11, 139.

14 BVMT 1912:1, 2–4.

15 BVMT 1912:1, 3.

16 BVMT 1911:Profnummer, 1–3. Bibelcitaten lyder: *Ty Kristi kärlek tvingar oss, som hålla så före, att en har dött för alla, och därför hafva alla dött.*

17 BVMT 1911:Profnummer, 1–3.

18 BVMT 1912:3a, 18–19. Bibelcitaten lyder: *Och detta evangelium om riket skall varda predikadt i hela världen till ett vittnesbörd för alla folk, och då skall änden komma.*

19 Jfr t.ex. Kolmodins utläggning av 2 Kor. 5:14–15. Kolmodin 1905, 76 o. 289–296.

20 Rosenius fanns med bland EFS grundare och bl.a. genom *Missions-Tidning*, som han redigerade 1842–1867, kom han att missionsteologiskt präglade EFS. Se Lundström 2016. Kolmodin var föreståndare och direktor för EFS:s utlandsmission 1893–1909. För dennes missionsteologi se Olsson 2016.

gor: ”Hvarför gick den Nordafrikanska kyrkan under? Och: Hvarför blef den lilla Brödräfsamlingen [i Herrnhut] en sådan stormakt, som den en tid faktiskt var?”²¹ Svensson svar var att den nordafrikanska kyrkan föll eftersom den var ovillig att strida för den rätta bekännelsen, medan herrnhutarna i en tid då Guds ord började förnekas alltmör inte lät sig dras med i förnekelserna.

Och så kunna vi väl få säga: Ännu har vårt sällskap många likheter med Brödräfsamlingen i dess första tid. – Såsom den är B. V. ganska litet men vill i en allmän otrostid hålla fast vid Guds ord; såsom den vill B. V. framförallt predika den korsfäste Kristus; såsom den vilja vi i kristenheten och hednavärlden utöfva mission.²²

Svenssons återberättande av två kyrkohistoriska förlopp och hans koppling av det positiva exemplet till BV:s verksamhet överensstämmer med det historiebruk Daniel Lindmark påvisat hos Svensson. Lindmark har visat att Svensson inte bedömde BV:s tillkomst och utveckling utifrån yttre framgång, utan utifrån ”en moralisk seger byggd på förvisningen om att kvarlevan [BV] representerade den rätta och sanna traditionen”.²³ Samma sak kan sägas om upptagandet av utlandsmission; det var inte yttre framgång, utan fasthållandet vid Guds ord som kopplade BV samman med den framgångsrika föregångare som Svensson hade funnit i den herrhutiska missionen.

Mästaren anvisade oss vårt arbetsfält

Efter BV:s konstituering i juni 1911 föreslog Axel B. Svensson för sällskapets styrelse att det skulle uppta ett eget yttre missionsarbete.²⁴ Att BV önskade bedriva utlandsmission var utifrån självförståelsen att man var ett missions-sällskap och mot bakgrund av de motiv för mission som ledaren Axel B. Svensson framförde otvetydigt. Men var skulle ett sådant arbete bedrivas?

Axel B. Svensson hade redan sedan före BV:s bildande haft kontakt med personer på olika platser i utlandet. Ett exempel var att i Svensson, då predikant i Stockholms Evangelisk Lutherska Missionsförening, i november 1908 mottog en vädjan om att man från Stockholm skulle skicka missionärer till Varna i Bulgarien.²⁵ Vid jultid 1911 lärde Svensson känna den svensk-amerikanske prästen och läkaren Emanuel

---

21 BVÅB 1913, 64. Texten inkluderas i det undersökta materialet eftersom den berör år 1913 även om den trycktes våren 1914.

22 BVÅB 1913, 68–69.

23 Lindmark 2014, 100.

24 BV:s styrelseprotokoll 19.6.1911 § 3, A2:1, BV:s arkiv, BV:s expedition, Stockholm.

25 Brev fr. Abraham Amirchanjang t. Axel B. Svensson, Varna 8.11.1908, E1a:2, BV:s arkiv, RA, Stockholm.

Edman (1857–1930) som höll på att etablera läkarmission i Kurdistan.²⁶ En formell förfrågan om samarbete inkom, och BV:s styrelse var inte avvisande, men sade sig inte kunna prioritera den.²⁷

Svensson ansåg att missionsvännerna inom BV hade varit med om att ”skapa och underhålla” EFS:s mission, vilket riktade tankarna mot ett missionsarbete på något av de fält där EFS:s redan verkade.²⁸ BV:s styrelse beslutade ”att hos Fosterlands-Stiftelsen begära att till en början öfvertaga ett par av dess missionärer”.²⁹ I första hand önskade BV:s styrelse få överta två medarbetare inne i det självständiga Etiopien.³⁰ Men platsen för arbetet tycks ha varit av mindre intresse än vilka missionärer man möjligen skulle kunna få ta över. Svensson uttryckte att uppgiften var att förmedla stöd till missionärer som man uppfattade som bibeltrogna och att *inte* bidra till icke-bibeltrogna missionärer verksamhet.³¹

Avgörande för var BV:s utlandsmission skulle starta blev några missionärens vilja att övergå från EFS:s till BV:s tjänst. Dessa missionärer var verksamma i Eritrea. Det innebar att det gamla missionsfältet inte gick förlorat för de missionsvänner som bildat Bibeltrogna Vänner. Svensson skrev känsloladdat:

Vi tänkte på vårt gamla arbetsfält där ute i Afrika, som var oss kärt och som vi ägnat så många varma känslor, men som nu syntes oss vara för oss förlorat. Det var som om något fint och skärt skulle rifvas sönder af råa händer. Men då vi kommo till vingården, och mästaren anvisade oss vårt arbetsfält, huru förvånades vi ej öfver hans godhet – det var det gamla kära fältet. Herrens Jesu tankar visade sig vara högre än både våra och Fosterlandsstiftelsens. Det är nåd och bevis på nåd.³²

---

26 Brevkopia från Axel B. Svensson till Lambert Jepsson 21.12.1911, s. 13–17, Kopiebok nr 2, B5b:1, BV:s arkiv, RA, Stockholm.

27 BV:s styrelseprotokoll 22.2.1912 § 32, A2:1, BV:s arkiv, BV:s expedition, Stockholm. Förfrågan finns i brev fr. Emanuel Edman till BV:s styrelse 12.2.1912, E1a:3, BV:s arkiv, RA, Stockholm, samt i brev från den sändande organisationens (The Inter-Synodical Evangelical Lutheran Orient Mission Society) president Johannes (John) Telleen (1846–1933), Belwyn, Illinois, till Axel B. Svensson 31.1.1912, E1e:2, BV:s arkiv, RA, Stockholm.

28 NV 1911:11, 139.

29 BVÅB 1911, 29. Jfr styrelsens protokoll ur vilket det framgår att man i första hand önskar överta Karl Cederqvist och Onesimus. BV:s styrelseprotokoll 19.6.1911 § 4, A2:1, BV:s arkiv, BV:s expedition, Stockholm.

30 Det gällde Karl Cederqvist (1854–1919) och Onesimus Nesib (1850–1931). BV:s styrelseprotokoll 19.6.1911 § 4, A2:1, BV:s arkiv, BV:s expedition, Stockholm. Se ovan för presentation av de båda.

31 NV 1911:11, 139. Stöd till Cederqvists arbete i Addis-Abeba förmedlades dock från BV också efter att BV börjat arbeta i Eritrea. Flera brev fr. Cederqvist t. Axel B. Svensson 1911–1912 finns bevarade i E1a:2 o. E1e:2 BV:s arkiv, RA, Stockholm.

32 BVÅB 1912, 13.

Svensson uppfattade att det var av Gud som BV hade fått uppgiften i Afrika och han såg det som en nåd, att uppgiften fanns på det gamla fältet, i Eritrea.

Att BV valde att arbeta i Eritrea och i områden där EFS redan verkade väckte reaktioner inom EFS. Man såg en stor fara att en ny organisation började arbeta inom ett område där en äldre missionsorganisation redan verkade.³³ Invändningen att EFS skulle ha rätt att ensamma missionera i Abessinien, bemötte Axel B. Svensson i två artiklar under år 1912.³⁴ Först vände sig Svensson mot att någon hävdar ensamrätt till själavård och förkunnelse inom ett folk eller inom ett geografiskt område.³⁵ I hemlandet skedde detta när en pastor önskade vara den ende att förkunna inom sin socken. Svensson anförde både ett principiellt och ett praktiskt argument mot detta resonemang, även när det fördes av en troende församlingslärare.

För det första är det icke troligt, att en människa har på en och samma gång evangelistens, herdens, lärarens och profetens gåfva. Men hjorden behöfver få del af alla dessa gåfvor [...] För det andra äro ofta socknarna så stora och talrikt befolkade, att en man icke på långt när förmår tillgodose de andliga behofven.³⁶

Svensson skrev att EFS med all rätt hade avvisat dem som hade hävdad en sådan ensamrätt i hemlandet. Men det som i hemlandet avvisats ville man hävda i yttre mission. ”Då gör man anspråk på ensamrätt till hela land och folk.”³⁷

Längs en andra argumentationslinje försvarade Svensson BV:s upptagande av mission på det gamla fältet under rubriken ”Guds ord och löfte skall bestå”.³⁸ Innehållet i artikeln följde ett brev till Axel B. Svensson från missionär Karl Cederqvist.³⁹ Cederqvist reagerade i brevet på en artikel i EFS:s *Missions-Tidning* i vilken antyd-des att allt evangeliskt arbete i Etiopien kommit ur EFS:s missionsarbete i Eritrea och redogjorde därför för det evangeliska förbund fanns i Etiopien och som var ett resultat av europeisk mission redan på 1600-talet.⁴⁰ Svenssons betoning blev dock att det evangeliska ljuset inte hade kommit till Abessinien genom EFS:s missionärer och skrev:

---

33 Se EFS:s styrelses uttalande i EFS:s *Missions-tidning* 1912:9, 78.

34 Benämningen Abessinien använder Svensson med flera ofta om hela området Eritrea och (det självständiga) Etiopien.

35 BVMT 1912:5, 37–39.

36 BVMT 1912:5, 38.

37 BVMT 1912:5, 39.

38 BVMT 1912:9a, 72.

39 Brev fr. Karl Cederqvist t. Axel B. Svensson, Addis Abeba 1.8.1912, E1e:2, BV:s arkiv, RA, Stockholm.

40 Artikeln bestod av en skrivelse från missionärerna Richard (1862–1919) och Hanna Sundström (1871–1963). EFS:s *Missions-tidning* 1912:9, 79–80.

Redan på Gustaf II Adolfs tid predikades evangelium i Abessinien af en tysk vid namn Petrus Helling. Han verkade i Gondar, och hans arbete blef icke utan frukt.⁴¹

I början på 1900-talet blev det känt att spår av Peter Heylings (ca. 1608–1652?) verksamhet i Etiopien på 1600-talet levde kvar bland de kristna i landet.⁴² När Heyling förvisades, bildade några av de präster som han hade undervisat ett evangeliskt förbund, vilket fortfarande var verksamt när först EFS och sedan BV upptog verksamhet i landet.⁴³ Svensson avslutade artikeln med en hänvisning till Jesus ord om att skörda där man någon annan sått.⁴⁴ Svenssons poäng tycks ha varit att EFS inte var först, och att BV i den mån man byggde vidare på EFS:s arbete, förde vidare ett verk som EFS aldrig ägt.

Bibeltrogna missionärer

BV bildades på grund av en konflikt om bibelsyn inom EFS åren 1908–1911. Missionsföreståndaren Adolf Kolmodin (1833–1928), som också var professor i bibelvetenskap vid Uppsala universitet, lät år 1908 ge ut en skrift om Bibelns tillkomst som väckte kraftiga reaktioner bland dem som tillhörde den nyevangeliska rörelsen i Sverige.⁴⁵ Många uppfattade att Kolmodin låtit sig påverkas negativt av historisk-kritisk bibelforskning. Protesterna mot Kolmodins skrift, och mot EFS:s styrelse som låtit utgiva densamma, kulminerade vid Stiftelsens årskonferens 1909. Då förlorade kritikerna och två år senare, i juni 1911, bildade en mindre del av de Kolmodin-kritiska det självständiga missionssällskapet BV.⁴⁶ Störst anslutning vann det nya sällskapet i Sydsverige och Värmland, och i Stockholm bildades Roseniusföreningen där Axel B. Svensson blev ordinarie predikant.

Axel B. Svensson uppfattade kampen mot bibelkritiken som mycket viktig och att BV skulle bedriva denna kamp fanns inskriven i dess stadgar tillsammans med

---

41 BVMT 1912:9a, 72. Jfr brev från Karl Cedervist: "Samtidigt som Gustaf Adolf stridde i Tyskland för Guds ord lössläppande samt för samvetsfrihet vistades en tysk vid namn Petros Helling i Gondor och spridde evangeliij ljus." Brev fr. Karl Cederqvist t. Axel B. Svensson, Addis Abeba 1.8.1912, E1e:2, BV:s arkiv, RA, Stockholm.

42 Peter Heyling och dennes verksamhet omtalas t ex i femte bandet av Hagenbachs *Den kristna kyrkans historia*, Stockholm 1873, 540–541. Svensson ägde detta verk (som nu finns i artikelförfattarens ägo) och sidan 539/540 är den enda i volymen som är märkt med hundöra. Svensson tog i artikeln i BVMT över Cederqvist stavning "Helling", men ändrade "Petros" till "Petrus."

43 BVMT 1912:9a, 72. Jfr Gustav Arén 1978, 34–38 o. Arén 1999, 134–136.

44 BVMT 1912:9a, 72. Bibelreferensen avsåg Joh. 4:37–38.

45 Kolmodin 1908.

46 Under de senaste 20 åren senare år har flera forskare lyft fram att schismen inte enbart handlade om bibelfrågan, men att som Lundqvist säga att bibelfrågan inte ens var den viktigaste stridsfrågan är att gå för långt. Mot Lundqvist 2010, 5.

syftet att bedriva missionsarbete.⁴⁷ Under bildandet av BV såg Svensson som en uppgift att förmedla stöd till missionärer som man uppfattade som bibeltrogna och att inte bidra till icke-bibeltrogna missionärens verksamhet.⁴⁸ Vi inte har sett något brott missiologiskt mellan Svensson och ursprunget i EFS, men i de skäl Svensson redovisade för att ett antal missionärer valde att lämna EFS och ansluta sig till BV fanns orsaker direkt relaterade till konflikten i Sverige.

Sju personer som hade sänts ut till Eritrea av EFS gick under 1911–1912 över till BV.⁴⁹ Av de sju hade Nils Karlsson (1851–1929) lämnat sin anställning i EFS flera år tidigare på grund av missnöje med EFS ledning.⁵⁰ Karlssons egna ord var att han ”skildes vid styrelsen – icke Stiftelsen”, och han hade kvarstannat i Eritrea som kolonist.⁵¹ I december 1911 skrev Karlsson till BV:s ordförande och erbjöd sig att som frivillig helt ägna sig åt BV:s missionsarbete.⁵² Historikern Rahel Kuflu har i avhandlingen *Bröder emellan: identitetsformering i det koloniserade Eritrea* beskrivit hur etableringen av ännu en missionsorganisation i Eritrea innebar att de inhemska medarbetarnas ställning stärktes, eftersom de kunde välja arbetsgivare.⁵³ För Nils Karlsson kan man möjligen se BV:s etablering i Eritrea innebar en liknande möjlighet; efter en tid utan formell koppling till en missionsorganisation innebar BV en ny möjlighet till kontakt med missionsvänner och understödjare i hemlandet. Enligt Axel B. Svensson var Karlsson hjärtligt välkommen.⁵⁴

Men tidigare än Karlsson hade missionärsparen Agnes (1870–1957) och Karl Nyström (1866–1946) och Regina (1857–1943) och Markus Germei (1859–1924)

---

47 BV:s stadgar § 1–2, BVÅB 1911, 41–42. För Svenssons bibelsyn och kamp mot bibelkritik se bl. a. Bexell 2019, 665–667, Andersson 2019, 7–11.

48 NV 1911:11, 139. Redan 1909 organiserade sig en minoritet inom EFS under namnet Evangeliska Fosterlands-Stiftelsens Bibeltrogna Vänner. Efter EFS:s årskonferens 1911 ombildades denna mer löst organiserade grupp till det självständiga missionssällskapet BV.

49 Efter att deras övergång hade EFS, den 1 oktober 1912, 18 kvarvarande missionärer i Eritrea och ytterligare sju i Etiopien resp. i provinsen Jubaland i Brittiska Ostafrika. EFS:s *Missions-Tidning* 1912:17, 151.

50 Nils Karlsson, utsänd 1889, morbror till Karl Nyström. BVMT 1957:1, s 1–3.

51 BVMT 1912:2, 14. Ur EFS perspektiv kan man tala om att Karlsson var den förste som lämnade. Menghestu anlägger detta perspektiv, och funderar kring om Karlsson t.o.m. kan ha inspirerat Karl och Agnes Nyström att lämna EFS. Menghestu 2003, 48.

52 BVMT 1912:2, 14–15. Brevet daterat 19.12.1911 i Asmara. BV:s förste styrelseordförande var grosshandlare Lambert Jepsson (1860–1930) Ängelholm, vilken ledde styrelsens arbete fram till sin död. I de inledande kontakterna mellan missionärer och det nybildade sällskapet spelade ordförande Lambert Jepsson en viktig roll. Möjligen förväntade man sig en mer operativ ordförande roll. EFS:s styrelseordförande var också föreståndare för stiftelsens expedition. Jfr Lundqvist 2010, 18. Karlsson presenterades i BV:s publikationer som en ”frivillig”, men Axel B. Svensson omtalade honom också som ”missionär Karlsson”. BVMT 1912:6a, 45.

53 Kuflu 2018, särskilt kap. 5 ”Återupprättelsens tid”, 165–188.

54 BVMT 1912:2, 14.

tagit kontakt med BV. Under sensommaren 1911 fick BV:s ordförande brev från Karl Nyström i vilket Nyström tillsammans med maken Agnes erbjöd sig inträda i BV:s tjänst.⁵⁵ Ungefär samtidigt ställde också missionspastorn Markus Germei tillsammans med sin hustru Regina ställt sig till BV:s förfogande.⁵⁶ Den 1 januari 1912 inträdde de i BV:s tjänst och i *Bibeltrognas Vänners Missionstidnings* januari- respektive februari nummer 1912 fanns deras porträtt på första sidan över rubriken ”Två af de våra.”⁵⁷

Gällande makarna Nyströms övergång till BV framhöll Axel B. Svensson att den hade med den kolmodinska bibelsynen att göra. Nyströms kunde, enligt Svensson, inte gilla den.⁵⁸ Konflikten i Sverige var sannolikt inte den enda anledningen till Nyströms övergång till BV, men enligt Karl Nyström var den ”skäl nog för min afgang”.⁵⁹ Redan den 8 juli 1909, alltså kort efter EFS:s stormiga årskonferens då frågan om förtroende för styrelsen och för Kolmodin behandlades, hade Karl Nyström skrivit till Axel B. Svensson för att uttrycka sitt stöd för Svenssons nödvändiga kamp mot bibelkritiken och professor Kolmodins åsikter.⁶⁰ Agnes och Karl Nyström var dock angelägna om att inte skapa onödigt oro och splittring, och från EFS:s sida beklagade man deras avgång.⁶¹

Skälen för Regina och Markus Germei att lämna EFS och ansluta till det nybildade BV har analyserats av den svensk-eritreanske prästen Alazar Menghestu och

---

55 BVÅB 1911, 30. Karl Nyström, född i Ragunda, Jämtland och utbildning vid Johannelunds Missionsinstitut samt senare i London. Utsänd 1893. Agnes Nyström, född Palmér i Stockholm, folkskollärarinna, ingick äktenskap med Karl Nyström 1896 och utresa samma år.

56 BVÅB 1911, 31. Markus Germei, född utanför Asmara, från 1871 elev på missionens skola i Massaua, senare studier på Johannelund och i Uppsala och år 1889 prästvigd i Uppsala. Regina Germei, född Johansson i Götlanda, Närke, folkskollärarinna. Utsänd 1888 och ingick äktenskap med Markus Germei i december 1899.

57 BVÅB 1911, 31–32. BVMT 1912:1, 1 o. BVMT 1912:2, 9. Både Markus Germei och Karl Nyström telegraferade jakande svar på BV:s kallelse från Asmara 27.10.1911. E2:3, BV:s arkiv, RA, Stockholm. Enligt BVÅB 1911 kvarstannade de i EFS tjänst året ut för att EFs skulle hinna ordna med lämpliga ersättare. BVÅB 1911, 32.

58 BVMT 1911:Profnummer, 4.

59 Brev fr. Karl Nyström t. Axel B. Svensson, Asmara 27.1.1912, E1e:2, BV:s arkiv, RA, Stockholm. Återgivet i BVMT 1912:3a, 22. Formuleringen om ”skäl nog” antydde att andra skäl kunde ha spelat in. Jfr framställningen av spänningar mellan missionärer på stationen Beza hos Lundström & Gebremedhin 2011, 280–283.

60 Brev fr. Karl Nyström t. Axel B. Svensson, Asmara 8.7.1909, E1a:12, BV:s arkiv, RA, Stockholm. Nyström ställde också i detta brev frågan om hur styrelsens skulle ha behandlat Kolmodin och dennes åsikter om Kolmodin inte haft professors titel

61 EFS *Missions-Tidning* 1912:9, 78. Alazar Menghestus slutsats att bibelsynsfrågan inte var avgörande för missionärerna som lämnade EFS syns inte stämma för paret Nyström. Jfr Menghestu 2003, 51 o. Menghestu 2010, 168. Noterbart är att Menghestu i sin första undersökning pekade på att olika inställning i missionärgruppen till missionsdirektor Kolmodin visst spelade in. Menghestu 1997, 60.

historikern Rahel Kufllu. Ingen av dem menar att bibelsynsstriden i Sverige spelade en avgörande roll, utan att de viktigaste skälen bestod i att Markus Germei upplevde sig negativt särbehandlad av såväl EFS:s ledning i Sverige som av missionärskonferensen i Eritrea.⁶² Makarna Germeis övergång till BV offentliggjordes i *Bibeltrogna Vänners Missionstidning* allra första nummer, i november 1911.⁶³ I artikeln, sannolikt skriven av Axel B. Svensson, uppgavs att Markus Germei hade upplevt sig tvungen att lämna EFS på grund av att dess ”styrelse och synnerligen dess redskap därute hade på så mångfaldigt sätt trakasserat honom”.⁶⁴ Inget nämns i samband med Germeis om konflikten i Sverige. I det brev Markus och Regina Germei skrev sensommaren 1911 till BV:s ordförande Lambert Jepsson uppgavs också skälen att erbjuda BV sin övergång.⁶⁵ Där var framställningen ännu tydligare: Splittringen i Sverige berodde på bibelkritiska frågor, medan det på missionsfältet ”icke [var] fråga om lärostrider utan om parti”. Markus Germei kom inte överens med den tongivande EFS-missionären på fältet och hade under en period, med EFS:s styrelses godkännande, varit avstängd från att utföra prästerliga uppgifter.⁶⁶

En tydlig skillnad fanns i hur Markus Germei omtalades och presenterades i det nya sällskapet jämfört med EFS:s publikationer föregående år. Axel B. Svensson presenterade Germei som *missionär* och *missionspastor* medan han tidigare i EFS:s tjänst nästan uteslutande omtalats som *infödd medarbetare*.⁶⁷

---

62 Menghestu 2003, 36–46. Menghestu 2010, 168. Kufllu 2018, 165–188.

63 BVMT 1911: Profnummer, 3–5. Sannolikt var det Svensson som skrev bidraget ”Bibeltrogna Vänners mission i Abessinien.” Såväl stil som innehåll stöder svenssonskt författarskap.

64 BVMT 1911: Profnummer, 4. Såväl stil som innehåll stöder svenssonskt författarskap. Hösten 1911 var dessutom endast två personer anställda vid BV:s expedition, Svensson och expeditionsbiträdet Ellen Stjernblad, vilken medverkade i BVMT sporadiskt med poem och predikoreferat, men inte skrev om utlandsmissionen.

65 I BV:s styrelses protokoll från den 26–27 sep. 1911 återges brevet från paret Germei i dess helhet. Brevet var undertecknat ”Regina och M. Germei”, men skrivet i första person singular och det framgick av innehållet att det bvar Markus Germei som skrivit. BV:s styrelseprotokoll 26.9.1911 § 4, A2:1, BV:s arkiv, BV:s expedition, Stockholm.

66 Avsedd missionär var pastor Anders Svensson (1848–1928). För Karl Nyström ställning i konflikten, se Menghestu 2003, 37–38 och brev fr. Karl Nyström t. Axel B. Svensson, Asmara 23.1.1912, E1e:2, BV:s arkiv, RA, Stockholm. (Menghestu har felaktigt angivit 23.9.1912.)

67 Se t.ex. *En liten julgåfva till vår missions vännere*, vilket var en bilaga till EFS:s *Missions-Tidning* 1902:24. I denna listas de utsända missionärer och ”infödda medarbetare” under stationeringsort. Under Asmara uppgavs fem missionärer, men Markus Germei återfanns som infödd medarbetare, och Regina Germei nämndes inte alls i förteckningen. EFS:s *Missions-Tidning* 1902:24, bilaga, 26. Se även Kufllu som beskriver Markus Germeis inträde i BV:s tjänst som återuppriktelse och erkännande. Kufllu 2018, 165.

Ytterligare två missionärer valde sedan under år 1912 att övergå till BV:s tjänst: Augusta Henriksson och Anna Holmberg.⁶⁸ Svensson skrev att Henriksson lämnade ”godt besked” då hon uppgav som anledningen att hon övergick till BV att ”deras tro på Bibeln är densamma som min.”⁶⁹ Anna Holmberg hade arbetat tillsammans med Nyströms tidigare och uppgav i ett brev att hon trodde att ”Nyströms skulle hafva användning” av henne.⁷⁰ Axel B. Svensson redovisade i BV:s publikationer inget specifikt skäl för Holmbergs övergång till BV, men underströk att hon inte lockats över från EFS.⁷¹ Svensson kommenterade dock vidare missionärerna Henrikssons och Holmbergs övergång till BV:

Huru blir icke ens hjärta värmdt af denna bild: två ensamma kvinnor, som borta i en främmande världsdel betrakta som en nåd af Gud att få taga korset på sig och gå utanför lägret.⁷²

Den bild Svensson målade upp var en bild av Henriksson och Holmberg som särskilt utsatta – ensamma, kvinnor och i en främmande världsdel – men att de såg som något gott att välja lidandet och otryggheten, framför att stanna i lägrets trygghet, det vill säga tryggheten i EFS:s tjänst.⁷³

Konklusionen blir att Axel B. Svensson för tre av de missionärer som övergick från EFS:s till BV:s missionsarbete i Eritrea framhåller att bibelsynskonflikten i Sverige hade spelat en avgörande roll, även om själva striden inte utspelade sig på fältet.⁷⁴ Det gällde makarna Karl och Agnes Nyström samt Augusta Henriksson. Denna beskrivning stämmer också väl med de skäl missionärerna själva angav i sina i brev. För de övriga fyra, Nils Karlsson, Anna Holmberg samt makarna Markus och Regina Germei uppgav inte Svensson att bibelsynstriden hade spelat någon

---

68 Agnes Nyström skrev att Anna Holmberg lämnat in avskedsansökan till EFS. BVMT 1912:10, 6. I ”Meddelande från BV:s expedition” informerades om nytillskotten. BVMT 1912:11, 88. Augusta Henriksson, född i Skånala, Uppland, småskolelärarinna, utsänd 1900. Anna Holmberg, född i Piteå, Norrbotten, lärarinna, utsänd 1908.

69 BVMT 1912:11, 88.

70 Brev fr. Anna Holmberg t. Lambert Jepsson 27.8.1912. E1e:1, BV:s arkiv, RA, Stockholm.

71 BVMT 1912:11, 88. Enligt Menghestu har Holmberg uppgett att hon ”lockats av Nyström” till Bibeltrogna Vänner, men i det enda brev av Holmberg som Menghestu refererar återfinns inte denna formulering. Jfr hänvisningen i Menghestu 2003, 50 och brev fr. Anna Holmberg t. Lambert Jepsson 27.8.1912. E1e:1, BV:s arkiv, RA, Stockholm.

72 BVMT 1912:11, 88.

73 Orden anspelade på Hebreerbrevet 13:13: *Låt oss därför gå ut till honom [Jesus] utanför lägret och bära hans vanära.*

74 Jfr även Svensson 1912, 89–91, där Svensson gav en liknande skildring av skälen för Karl Nyströms övergång till BV, medan Markus Germeis övergång handlade om ”en mångfald trakasserier”.

roll, utan andra skäl uppges, vilket också överensstämmer med missionärernas egna vittnesbörd.

Axel B. Svenssons sena beskrivning av yttre missionens start

BV:s femtioårsskrift utkom år 1961 och kan ses som Svenssons slutbidrag till sällskapets historieskrivning.⁷⁵ Vägen till BV:s eget missionsarbete i utlandet skildrade Svensson i slutet av kapitlet ”Den ringa begynnelsens dag”.⁷⁶ Följande kapitel har rubriken ”Den lilla plantan växer”.⁷⁷ Svensson avhandlade verksamheten i hemlandet och i utlandet om vartannat, men båda kapitelrubrikerna leder tankarna till nystart mer än till fortsättning, till diskontinuitet snarare än kontinuitet.

Vid BV:s bildande hade EFS utlandsmission i Ostafrika och i Indien. I femtioårsskriften skrev Svensson att BV:s styrelse stod inför valet mellan att påbörja arbete endast i Afrika, eller såväl i Afrika som i Asien. Enligt Svensson stöddes det nya sällskapet missionärer i både Indien och i Afrika, men styrelsen beslöt att enbart satsa på det senare.⁷⁸ Om motståndet från EFS mot att BV påbörjade arbete i Eritrea skrev Svensson mer öppet år 1961; EFS:s styrelseordförande general Axel Rappe (1838–1918) använde sina internationella kontakter för att påverka Eritreas guvernör att förbjuda BV:s missionärer att alls verka i kolonin eller att driva skolor.⁷⁹

När det gällde missionärernas övergång från EFS till BV summerade Svensson i femtioårsskriften:

Envar kan förstå, att ingen av dessa missionärer lättsinnigt lämnade E. F. S. och inträdde i B. V:s tjänst. Det skedde, emedan de ej kunde för samvetets skull vara med om att godkänna den kolmodinska mångomtalade grundständpunkten i bibelfrågan.⁸⁰

Bibelsynsfrågan blev, ett halvsekel efter händelserna utspelade sig, i Svenssons framställning anledningen för alla de sex missionärernas övergång till BV.⁸¹

Däremot kan en markering av kontinuitet möjligen anas när de sex missionärerna presenterades. Makarna Germei beviljades år 1922 pension, efter ”32 respektive 34

---

75 [Svensson] 1961. I boken uppgavs inte författaren, men i BVÅB 1961 uppgavs att den var ”författad av Axel B. Svensson.” BVÅB 1968, 18.

76 [Svensson] 1961, 61–71.

77 [Svensson] 1961, 72–82.

78 [Svensson] 1961, 69. I mina efterforskningar har jag inte funnit korrespondens mellan missionärer i Indien och Svensson under åren fram t.o.m. 1913.

79 [Svensson] 1961, 70 o. 78–79. I BVMT och BVÅB fanns dock en del material under åren 1911–1913.

80 [Svensson] 1961, 77.

81 Kolonisten Nils Karlsson nämndes inte i detta sammanhang. Jfr. [Svensson] 1961, 71.

års tjänstgöring som missionärer”.⁸² Svensson rekapitulerade i samband med beskrivningen av detta Markus Germeis livshistoria och nämnde – förutom hustrun Regina – en enda person vid namn: missionär Bengt Peter Lundahl, en av EFS pionjärer i Eritreamissionen.⁸³ Ett likande mönster finns för Augusta Henriksson, som avled i Eritrea år 1927 efter att ha ”verkat i Eritrea i 27 år utan avbrott.”⁸⁴ Svensson nämnde i anslutning till Henriksson missionär Per Erik Lager, som mördades på fältet år 1876.⁸⁵ Också för Karl och Agnes Nyström finns uppgifter om hur länge de verkade på fältet; närmare 40 år utan avbrott.⁸⁶ Men intressantare är att när Svenssons skildrade slutet på Nyströms femåriga verksamhet i Adua, 1914–1919, gjorde han en direkt koppling till EFS:s första missionär i Addis-Abeba Karl Cederqvist.⁸⁷

Vi ser alltså att för flera av de missionärer som övergick till BV under 1910-talet gjorde Axel B. Svensson associativa kopplingar till välkända EFS-missionärer, som på olika sätt varit pionjärer på fältet och som alla tre begravdes i afrikansk jord. Det verkar som Svensson både ville visa på att BV:s arbete i Ostafrika var något nytt, samtidigt som han önskade antyda en koppling till EFS arbete genom att lyfta fram missionärernas överlappande tjänstetid och genom att ställa dem vid sidan av föregångare på missionsfältet i form av tre svenska pionjärmissionärer. På detta sätt vävde han samman BV:s nya mission med ursprunget i EFS:s. Lindmark menar att Svensson i hög grad gav uttryck för samma historieskrivning som han presenterat vid tiden för BV:s bildande. När det gäller starten av utlandsarbetet blir Svenssons sena beskrivning knöt den ännu tydligare år 1961 än tidigare an till det gamla EFS:s pionjärtid.⁸⁸

Avslutande diskussion

Åren 1909–1911 pågick en strid inom Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen om synen på Bibeln och i vilken mån man kunde acceptera nyare historisk-kritisk bibelforskning. Striden ledde till splittring och bildandet av missionssällskapet Bibeltroga

---

82 [Svensson] 1961, 103. Också att tjänsteåren räknas från EFS-tiden antydde kontinuitet.

83 [Svensson]1961, 103..

84 [Svensson]1961, 105.

85 [Svensson]1961, 105. Svensson nämnde också Henrikssons lärjunge Ghebre Hawariat, som kom att bli kyrkoledare i Eritrea. Martyren Lager (1837–1876) och Henrikssons ligger begravda på samma begravningsplats i Adi Quntsi. I BVÅB 1927 skrev Svensson om Henrikssons död: ”[Hon] myllades ned i sällskapets första missionärsgrav därute. Den första graven – nej, så var det icke. Ty hon begrovs vid sidan av den grav, vari stoftet av den år 1876 mördade missionären P. E. Lager en gång vigdes till ro och vila. Och Lager liksom de andra gamla veteranerna voro ju också våra missionärer.” BVÅB 1927, 60.

86 [Svensson]1961, 130.

87 [Svensson]1961, 97–98.

88 Lindmark 2014, 99–101.

Vänner år 1911. För Axel B. Svensson, en av BV:s grundare, var kampen mot "bibelkritiken" av största vikt och ett område där inga kompromisser rymdes. Därför drev Svensson att BV endast skulle understödja missionärer som kunde antagas vara bibeltrogna i den bemärkelse att de företrädde samma syn på Bibeln som BV. Senare tids forskning har visat att denna bibelsyn sannolikt företrädde av en majoritet inom EFS vid tiden för BV:s bildande och att det gällde även de utsända missionärerna.⁸⁹

BV:s första missionärer var sju tidigare EFS-missionärer som valde att lämna stiftelsen för att gå över till BV. För några av dem spelade bibelsynsstriden en avgörande roll, för andra var det framförallt konflikter inom missionärskåren och missnöje med EFS ledning som blev avgörande. Axel B. Svenssons redovisning under de aktuella åren av missionärernas skäl att byta arbetsgivare stämde väl överens med vad missionärerna själva hade uttryckt. Han drev inte ståndpunkten att det var kampen mot bibelkritiken som förenade alla BV:s nyrekryterade missionärer och det som skiljde dem från dem som stannade i EFS:s tjänst.

På några andra punkter markerade Svensson tydligare mot EFS. Det gällde BV:s rätt att bedriva mission i samma område i Ostafrika som EFS hade verkat i under knappt ett halvt sekel. Svensson gladdes över att BV kunde arbeta vidare på "det gamla fältet" och uppfattade att det var Gud som ledde BV dit. Mänskligt kunde han hävda att de som utgjorde BV i Sverige varit med om att bygga upp arbetet i Eritrea och därmed kunde göra anspråk på någon del av det, men han hävdade samtidigt att grunden för evangeliskt (protestantiskt) arbete i regionen inte var lagd av EFS på 1860-talet utan fanns att spåra i luthersk mission på 1600-talet. På detta sätt kunde Svensson leda BV:s missionsarbete enligt samma missionsteologiska linjer som man övertagit från EFS utan att peka på den direkta kopplingen mellan det nya arbetet BV påbörjade och det befintliga som missionärerna stått i tidigare. I Axel B. Svenssons kommunikation kring starten av BV:s yttre missionsarbete framställdes alltså inte BV främst som ett "EFS 2" på missionsfältet och Axel B. Svensson markerade i en tidig fas snarare diskontinuitet än kontinuitet med EFS trots att BV började arbeta i samma geografiska område som EFS arbetade i.

Ett tydligare drag av analogi mellan BV:s och EFS:s pionjärmission i Ostafrika fanns dock i Svenssons sena kommunikation kring starten av BV:s utlandsmission. I BV:s femtioårskrift år 1961 lyfte Svensson fram BV:s pionjärer i Eritrea: makarna Nyström, makarna Germei, Augusta Henriksson och Anna Holmberg. I direkt anslutning till alla utom Holmberg skrev han också om någon av EFS:s pionjärmissionärer i Eritrea eller Etiopien, vilket fungerade som en koppling mellan BV:s första

---

89 Imberg 2011, 47. Lundström & Gebremedhin 2011, 289.

missionärer och EFS:s pionjärfas, en fas som Svensson tydligare kunde identifiera sig med än när EFS stod i konflikt med BV.⁹⁰

I den sena beskrivningen av starten av BV:s arbetet i Eritrea hade också Svenssons syn på orsakerna till missionärernas övergång till BV förändrats. I femtioårsskriften uppgavs bibelsynsstriden ha varit avgörande skäl för samtliga missionärer som övergick direkt från EFS till tjänst i BV. För denna förändring angavs inte några nyttillkomna belägg, utan förklaringen står sannolikt att finna i att bibelsynsfrågan fortsatt femtio års efter BV:s bildande var helt central i Svenssons, och BV:s, uppfattning av sin identitet.

Källor och litteratur

Otrycka källor

Örkelljunga

Erik J. Anderssons arkiv

Hagenbach, K. R. *Den kristna kyrkans historia från äldsta tider till nittonde århundradet: föreläsningar. Bd 5 Den evangeliska protestantismen i dess förhållande till katolicismen i sextonde och sjuttonde århundradena*, Stockholm, 1873. (Axel B. Svenssons exemplar.)

Hjorth, Lars. ”Konsekvenserna av EFS delning 1911 för missionen”, uppsats, baskurs 1, Kristendomens historia, [Uppsala universitet], 1978.

Menghestu, Alazar. ”Marqos Girmai – »en förderfvad abessinier» banbrytare på flera områden”, D-2 uppsats i missionsvetenskap. Uppsala universitet, 1997.

Stockholm

Missionssällskapet Bibeltrogna Vänners arkiv, Riksarkivet (RA) resp. Bibeltrogna Vänners expedition (serierna A1–A4, B2, F5), Stockholm.

Lund

Axel B. Svenssons arkiv, Landsarkivet, Lund.

---

90 I ett brev till en medarbetare skrev Svensson redan år 1941 vad 1961 års tryckta framställning antyder: ”Vår mission i de etiopiska länderna tog sin början på 1860-talet [...] Schismen varken bör eller får förleda oss att ge avkall på vår historia före 1911.” Brev fr. Axel B. Svensson t. Sigurd Stark 21.4.1941, A 12, Axel B. Svenssons arkiv, Landsarkivet, Lund.

Tryckta källor och litteratur

- Andersson, Erik J. ”Nya Väktaren och andra världskriget”, *Kyrkohistorisk Årsskrift* 118 (2018) s. 61–82.
- Andersson, Erik J. ”Axel B. Svensson som apologet. En case-study av författarskapet i Nya Väktaren 1918”, *Theofilos* 11 (2019:1) s. 4–20.
- Arén, Gustav. *Evangelical Pioneers in Ethiopia: Origins of the Evangelical Church Mekane Yesus* (Stockholm 1978).
- Arén, Gustav. *Envoys of the Gospel in Ethiopia: in the steps of the Evangelical Pioneers 1898–1936* (Stockholm 1999).
- Bengtsson, Elsa. *Axel B. Svensson. En levnadsteckning* (Stockholm 1979).
- Berättelse över Missionssällskapet Bibeltrogna Vänners verksamhet* (Stockholm 1911–2004) (BVÅB; årtal anger aktuellt verksamhetsår, trycktes under våren följande år).
- Bexell, Oloph. ”Svensson, Axel Bernhard”, i Åsa Karlsson (red.), *Svenskt biografiskt lexikon. Häfte 170 Swenson-Svensson* (Stockholm 2019), s. 664–671.
- Bibeltrogna Vänners missionstidning* (Stockholm 1911–1996) (BVMT).
- Imberg, Rune. *A door opened by the Lord: the history of the Evangelical Lutheran Church in Kenya* (Göteborg 2008).
- Imberg, Rune. ”Från Stockholm 1911 till Göteborg 2005 via Kenya. Varför en kenyansk biskop kom till Sverige för att förrätta biskopsvigning inom Missionsprovinsen”, i Göran Beijer, Bengt Birgersson och Jakob Okkels (red.), *Lyda Gud mer än människor: festskrift till Arne Olsson, Missionsprovinsens förste biskop* (Göteborg 2010a) s. 18–52.
- Imberg, Rune. ”Missionssällskapet Bibeltrogna Vänner som ett »EFS II»”, i Torbjörn Larspers & Rune Imberg (red.), *Den rosenianska väckelserörelsen cirka 1890–1920 och bildandet av Missionssällskapet Bibeltrogna Vänner 1911: rapport från forskningsseminarium på Johannelunds teologiska högskola 20–21 april 2010* (Uppsala 2010b) s. 79–96.
- Imberg, Rune. ”Tillkomsten av Missionssällskapet Bibeltrogna Vänner – en forskningsöversikt”, i Rune Imberg, Arthur Einarsson & Tord Gunnarsson (red.), *I Jesu spår: Evangelisk Luthersk Mission – Bibeltrogna Vänner, 1911–2011*, (Stockholm 2011) s. 44–49.
- Kolmodin, Adolf. *Upp till helig strid! Väckelse och uppmuntringsord i arbetet för Guds rike* (Stockholm 1905).
- Kolmodin, Adolf. *Kristendomen och den urkristna församlingens bibel* (Stockholm 1908).

- Kuffu, Rahel. *Bröder emellan: identitetsformering i det koloniserade Eritrea* (Huddinge 2018).
- Larspers, Torbjörn. *Konfessionalitet och medbestämmande: Evangeliska fosterlandsstiftelsens struktur och den nyevangeliska väckelserörelsens regionala nivå fram till 1922* (Uppsala 2012).
- Lindmark, Daniel. ”Kvarlevan av den gamla stiftelsen. Missionssällskapet Bibeltrogna Vänner, Axel B. Svensson och historien”, i Urban Claesson & Sinikka Neuhaus (red.), *Minne och möjlighet: kyrka och historiebruk från nationsbygge till pluralism* (Göteborg 2014) s. 78–104.
- Lundqvist, Karl Axel. ”Den uppblående BV-schismen i historisk belysning”, i Torbjörn Larspers & Rune Imberg (red.), *Den rosenianska väckelserörelsen cirka 1890–1920 och bildandet av Missionssällskapet Bibeltrogna Vänner 1911: rapport från forskningsseminarium på Johannelunds teologiska högskola 20–21 april 2010* (Uppsala 2010) s. 5–40.
- Lundström, Klas. ”Rosenius – missionsmannen”, i LarsOlov Eriksson & Torbjörn Larspers (red.), *Carl Olof Rosenius: teolog, författare, själavårdare* (Skellefteå 2016) s. 94–108.
- Lundström, Klas. ”Eritrea”, i Klas Lundström & LarsOlov Eriksson (red.), *Det stora uppdraget: EFS mission 1866–2016* (Uppsala 2016b) s. 26–67.
- Lundström, Karl Johan & Gebremedhin, Ezra. *Kenisha: the roots and development of the Evangelical Church of Eritrea (ECE) 1866–1935*. Trenton, N.J.: Red Sea, 2011.
- Menghestu, Alazar. *Bakgrunden till och framväxten av en luthersk kyrka i Eritrea, 1911–1932 – eritreanskt-svenskt initiativ* (Uppsala 2003).
- Menghestu, Alazar. ”Framväxten av en luthersk kyrka på Afrikas jord (Eritrea): uppkomst, utveckling och enhet”, i Torbjörn Larspers & Rune Imberg (red.), *Den rosenianska väckelserörelsen cirka 1890–1920 och bildandet av Missionssällskapet Bibeltrogna Vänner 1911: rapport från forskningsseminarium på Johannelunds teologiska högskola 20–21 april 2010* (Uppsala 2010) s. 160–196.
- Missions-tidning* utgiven av Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen, Stockholm, 1834–1927.
- Nya Väktaren*, Stockholm, 1907– (NV).
- Olsson, Birger. ”Tre missionsteologer”, i Klas Lundström & LarsOlov Eriksson (red.), *Det stora uppdraget: EFS mission 1866–2016* (Uppsala 2016) s. 452–459.
- Svensson, Axel B. [Amythos]. *Evangeliska fosterlands-stiftelsen, den moderna teologien och Bibeltrogna vänner* (Stockholm 1912).
- [Svensson, Axel B.]. *Missionssällskapet Bibeltrogna Vänners historia under tiden 1911–1961* (Stockholm 1961).